

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

อายุ

จากผลการวิเคราะห์ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อายุระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 36.23 รองลงมาคือ กลุ่มอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 28.98 และ กลุ่มอายุมากกว่า 70 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.90

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 40.58 รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 24.64 ปี และกลุ่มอายุระหว่าง 61-70 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 8.70 (ตารางที่ 1)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีอายุเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ 51 ปี กับ 44 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอายุของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

อายุ (ปี)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 31	0	0	9	13.04
31 – 40	12	17.39	17	24.64
41 – 50	25	36.23	28	40.58
51 – 60	20	28.98	9	13.04
61 – 70	10	14.50	6	8.70
มากกว่า 70	2	2.90	0	0
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

อายุต่ำสุด 31 ปี

อายุเฉลี่ย 50.82 ปี

อายุสูงสุด 77 ปี

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.40

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

อายุต่ำสุด 26 ปี

อายุเฉลี่ย 43.66 ปี

อายุสูงสุด 70 ปี

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.36

ระดับการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 71.01 รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีร้อยละ 11.60 และจบการศึกษาต่ำกว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.90

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 68.11 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 20.29 และจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และระดับอนุปริญญา มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 1.45

(ตารางที่ 2)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและผู้ปลูกผักให้สารเคมี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา โดยจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

การศึกษา	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักสารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	2.90	2	2.90
2. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	49	71.01	47	68.11
3. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	8	11.60	14	20.29
4. จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	7	10.14	4	5.80
5. จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	0	0	1	1.45
6. อนุปริญญา	3	4.35	1	1.45
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

จบการศึกษาต่ำสุดไม่ได้เรียนหนังสือ

จบการศึกษาสูงสุดระดับอนุปริญญา

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

จบการศึกษาต่ำสุดไม่ได้เรียนหนังสือ

จบการศึกษาสูงสุดระดับอนุปริญญา

เนื้อที่ถือครอง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 1-5 ไร่ จำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 36.2 รองลงมามีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 11-15 ไร่ มีร้อยละ 26.1 และเนื้อที่ถือครอง มากกว่า 15 ไร่ มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 15.9

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 1 - 5 ไร่ จำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 42.0 รองลงมามีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 6 - 10 ไร่ มีร้อยละ 27.5 และเนื้อที่ถือครอง มากกว่า 15 ไร่ มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 14.5 (ตารางที่ 3)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีเล็กน้อย กล่าวคือ 12 ไร่ กับ 10 ไร่ ตามลำดับ

เนื้อที่ในการปลูกผัก

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกผักเฉลี่ย 1 งาน โดยในพื้นที่ปลูกผักนี้จะกระจายพื้นที่ในการปลูกผัก เช่น ถั่วฝักยาวปลูก 6 แปลง ผักกะหล่ำดอก 6 แปลง มะเขือเปราะ 3 ต้น หรือหอมแดง 3 แปลง เป็นต้น แต่ละแปลงจะมีความยาวประมาณ 1 x 5 เมตร ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีจะใช้พื้นที่ในการปลูกผักเฉลี่ย 2 ไร่ (เกษตรกรผู้ปลูกผักทั้ง 2 ไม่ได้เช่าพื้นที่เพื่อมาปลูกผักส่วนใหญ่จะปลูกในที่ดินของตนเอง บางรายทำสวนครัวเล็กๆ ไว้หลังบ้าน)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบเนื้อที่ถือครองของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

เนื้อที่ถือครอง (ไร่)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจาก สารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 5	25	36.27	29	42.0
6 – 10	15	21.7	19	27.5
11 – 15	18	26.1	11	15.9
มากกว่า 15	11	15.9	10	14.5
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

เนื้อที่ถือครองต่ำสุด 1 ไร่ เนื้อที่ถือครองสูงสุด 80 ไร่

เนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 11.39 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.82

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

เนื้อที่ถือครองต่ำสุด 1 ไร่ เนื้อที่ถือครองสูงสุด 46 ไร่

เนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 8.78 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.56

แรงงานในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีแรงงานในครอบครัว 2 คน มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 57.97 รองลงมามีแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 3 คน ร้อยละ 15.95 และแรงงานในครอบครัว 1 และ 3 คน มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 13.04

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีแรงงานในครอบครัว 2 คน มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 60.86 รองลงมามีแรงงานในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 18.84 และแรงงานในครอบครัว 1 คน มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 8.7 (ตารางที่ 4)

จะเห็นได้ว่าแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ยของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ใกล้เคียงกันมาก แรงงานส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ คือ แรงงานในครัวเรือน ส่วนแรงงานของเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานจ้าง ประมาณ 1 – 2 คน ซึ่งจะจ้างในเรื่องการใช้แรงงานเครื่องจักรในการไถพื้นที่เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และ เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

แรงงานในครัวเรือน (คน)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจาก สารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	9	13.04	6	8.70
2	40	57.97	42	60.86
3	9	13.04	13	18.84
>3	19	15.95	8	11.60
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

แรงงานต่ำสุด	2 คน	แรงงานสูงสุด	5 คน
แรงงานเฉลี่ย	2.34 คน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.98

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

แรงงานต่ำสุด	2 คน	แรงงานสูงสุด	6 คน
แรงงานเฉลี่ย	2.42 คน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.03

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนสูงกว่า 20,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 26.0 รองลงมามีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 23.18 และรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 11.6

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนสูงกว่า 20,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 36.23 รองลงมา มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 24.65 และรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 7.23 (ตารางที่ 5)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี จะมีรายได้ทั้งหมดสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กล่าวคือ 56,727 บาท และ 27,337 บาท ตามลำดับ เหตุที่เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีรายได้ต่ำกว่าอาจจะเป็นเพราะว่าส่วนมากเกษตรกรจะหันมาทำงานด้านการเกษตรผสมผสาน และอยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียง และไม่ได้ไปทำงานที่ไหนจึงไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตรเข้ามาเสริม

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนของเกษตรกร ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน (บาท)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักสารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,00	8	11.6	5	7.23
5,001 – 10,000	16	23.18	17	24.65
10,001 – 15,000	13	18.84	13	18.85
15,001 – 20,000	14	20.29	9	13.04
สูงกว่า 20,000	18	26.0	25	36.23
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนต่ำสุด 1,400 บาท

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนสูงสุด 180,000 บาท

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนเฉลี่ย 24,337 บาท

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 28350

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนต่ำสุด 3,000 บาท

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนสูงสุด 200,000 บาท

รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนเฉลี่ย 56,727 บาท

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 61342

รายได้จากการปลูกผัก

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีรายได้จากการปลูกผักในระดับต่ำกว่า 500 บาทมีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 36.24 รองลงมา มีรายได้จากการปลูกผักมากกว่า 3500 บาท ร้อยละ 33.33 และมีรายได้จากการปลูกผักระหว่าง 501 – 3,500 มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 30.43

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีรายได้จากการปลูกผักมากกว่า 3,500 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 78.36 รองลงมา มีรายได้จากการปลูกผักระหว่าง 501 – 3,500 บาท ร้อยละ 20.29 และมีรายได้จากการปลูกผักต่ำกว่า 500 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 1.45 (ตารางที่ 6)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีมีรายได้จากการปลูกผักเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมาก กล่าวคือ 15,911 บาท กับ 4,682 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีทำการปลูกผักเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะต้องมีการลงทุนในการซื้อสารเคมีเป็นจำนวนมากก็จริงแต่สารเคมีสามารถปราบแมลงศัตรูพืชได้ค่อนข้างได้ผล จึงทำให้มีผลผลิตพอที่จะทำรายได้ให้กับเกษตรกร ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีจุดยืนในการปลูกผักคือปลูกเพื่อบริโภคภายในครอบครัวมากกว่า เพื่อสมาชิกในครอบครัวจะได้บริโภคผักที่ปลอดภัยซึ่งจะไม่เน้นในเรื่องการขายมากนัก แต่หากว่าผักที่ตนและครอบครัวปลูก เหลือจากการบริโภคแล้วจึงขายจึงทำให้รายได้จากการขายผักมีน้อย

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายได้จากการปลูกผักของเกษตรกร ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

รายได้จากการปลูก ผัก (บาท)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจาก สารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 501	25	36.24	1	1.45
501 – 3,500	21	30.43	14	20.29
สูงกว่า 3,500	23	33.33	54	78.36
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

รายได้จากการปลูกผักต่ำสุด 70 บาท

รายได้จากการปลูกผักสูงสุด 47,500 บาท

รายได้จากการปลูกผักเฉลี่ย 4,682 บาท

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8855

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

รายได้จากการปลูกผักต่ำสุด 500 บาท

รายได้จากการปลูกผักสูงสุด 74,700 บาท

รายได้จากการปลูกผักเฉลี่ย 15,911 บาท

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16456

ทุนเริ่มต้น

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีทุนเริ่มต้นระหว่าง 101 - 1,001 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 40.6 รองลงมามีทุนเริ่มต้นต่ำกว่า 101 บาท ร้อยละ 27.5 และทุนเริ่มต้นระหว่าง 2,001-3,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 1.40

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีทุนเริ่มต้นในระดับสูงกว่า 3,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 50.70 รองลงใช้ทุนเริ่มต้นระหว่าง 101-1,000 บาท ร้อยละ 27.50 และทุนเริ่มต้นต่ำกว่า 100 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 1.40 (ตารางที่ 7)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีมีทุนเริ่มต้นเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมาก ได้แก่ 6,018 บาท กับ 1,296 บาท ตามลำดับ เพราะเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีมีต้นทุนสูงในเรื่อง สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชซึ่งมีราคาแพง

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบทุนเริ่มต้นของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเกษตรกรปลูกผักใช้สารเคมี

ทุนเริ่มต้น (บาท)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 101	19	27.50	1	1.40
101 – 1,000	28	40.60	19	27.50
1,001 – 2,000	6	8.70	6	8.70
2,001 – 3,000	1	1.40	8	11.60
สูงกว่า 3,000	15	12.70	35	50.70
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ทุนเริ่มต้นต่ำสุด 21 บาท ทุนเริ่มต้นสูงสุด 15,000 บาท

ทุนเริ่มต้นเฉลี่ย 1,296 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2,789

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

ทุนเริ่มต้นต่ำสุด 100 บาท ทุนเริ่มต้นสูงสุด 40,000 บาท

ทุนเริ่มต้นเฉลี่ย 6,018 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7,579

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผัก

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในระดับ ต่ำกว่า 501 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 27.54 รองลงมาคือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักสูงกว่า 3,500 บาท ร้อยละ 21.74 และมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักในระหว่าง 2,501 – 3,500 บาท มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 14.49

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี ในระดับสูงกว่า 3,500 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 53.60 รองลงมาคือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักระหว่าง 501 – 1,500 บาท ร้อยละ 20.30 และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักระหว่าง 1,501 – 2,500 มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 8.70 (ตารางที่ 8)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมาก กล่าวคือ 10,894 บาท กับ 3,246 บาท ตามลำดับ เพราะเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีทำการปลูกมากและมีต้นทุนสูงแต่รายได้ที่ได้รับก็มากขึ้นตามสัดส่วนด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักของเกษตรกร ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผัก (บาท)	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 500	19	27.54	2	2.90
501 – 1,500	13	18.83	14	20.30
1,500 – 2,500	12	17.40	6	8.70
2,500 – 3,500	10	14.49	10	14.50
สูงกว่า 3,500	15	21.74	37	53.60
รวม	69	100	69	100

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักต่ำสุด	10 บาท
มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักสูงสุด	25,100 บาท
มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักเฉลี่ย	3,246 บาท
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5,340

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักต่ำสุด	60 บาท
มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักสูงสุด	70,700 บาท
มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผักเฉลี่ย	10,894 บาท
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	14,350

ภาวะหนี้สิน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีหนี้สิน มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.80 และไม่มีหนี้สิน มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 94.20

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีหนี้สิน มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 24.64 และไม่มีหนี้สิน มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 75.36 (ตารางที่ 9)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีมีภาวะหนี้สินมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กล่าวคือ 25% กับ 6% ตามลำดับ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีใช้ต้นทุนการผลิตสูงก็เป็นได้ และต่อเนื่องมาจากเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีส่วนใหญ่ได้มีการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่มักจะยืมจากญาติพี่น้อง ซึ่งก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมียังไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษอีกสาเหตุหนึ่ง

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบภาวะหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

ภาวะหนี้สิน	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นหนี้	4	5.80	17	24.64
ไม่เป็นหนี้	65	94.20	52	75.36
รวม	69	100	69	100

สุขภาพของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีทัศนคติด้านสุขภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.76 มีระดับทัศนคติด้านสุขภาพค่อนข้างดี ซึ่งต่างจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.98 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ตัวอย่างเช่น ภายในครอบครัวกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษไม่มีคนเข้าโรงพยาบาลเนื่องจากการแพ้สารเคมี และมีความมั่นใจว่าภายในร่างกายของตนเองไม่มีสารเคมีใดๆ ตกค้าง ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีระดับทัศนคติตรงข้ามกัน (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบทัศนคติด้านสุขภาพของเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

คำถาม	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ			เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี		
	Mean	SD	แปลความ	Mean	SD	แปลความ
1. ท่านมีความเห็นว่าตั้งแต่ท่านปลูกผัก ความด้านทานโรครักช้ใช้เจ็บของทานลดน้อยลง	2.63	0.72	เห็นด้วย	2.57	0.75	เห็นด้วย
2. ท่านมีความเห็นว่าบางครั้งท่านมีอาการหน้ามืด เวียนศีรษะ ท้องร่วง	2.86	0.45	ไม่เห็นด้วย	2.17	0.95	ไม่เห็นด้วย
3. ท่านมีความเห็นว่าบางครั้งท่านมีปัญหาเกี่ยวกับโรคผิวหนัง หรือภูมิแพ้	2.86	0.45	ไม่เห็นด้วย	1.53	0.85	เห็นด้วย
4. ท่านมีความเห็นว่าครอบครัวของท่านมีคนเข้าโรงพยาบาลจากการแพ้สารเคมี	2.91	0.37	ไม่เห็นด้วย	1.34	0.72	เห็นด้วย
5. ท่านมีความเห็นว่าท่านไม่มีสารพิษตกค้างสะสมภายในร่างกาย	2.63	0.70	เห็นด้วย	1.91	0.83	ไม่เห็นด้วย
6. ท่านมีความเห็นว่าผักที่ปลูกมีความปลอดภัยสูง ไม่มีสารพิษใดๆ ตกค้าง	2.78	0.59	เห็นด้วย	2.21	0.78	ไม่เห็นด้วย
7. ท่านมีความเห็นว่าจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่ท่านนำมาอุปโภค – บริโภค ไม่มีการปนเปื้อนจากสารเคมี	2.53	0.81	ไม่เห็นด้วย	1.97	0.87	ไม่เห็นด้วย
8. ท่านได้นำผักที่ปลูก มาบริโภคอยู่เสมอ	2.91	0.41	เห็นด้วย	2.21	0.87	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย	2.76	0.56	เห็นด้วย	1.98	0.82	ไม่เห็นด้วย

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ มีจำนวน 69 คนคิดเป็นร้อยละ 100

เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 55.07 และไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 44.93 (ตารางที่ 11)

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ มากกว่า อาทิเช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มปลูกผักอนามัย กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มหมู่บ้านIPM กลุ่มการตลาด (ผักปลอดภัยจากสารพิษ) สหกรณ์ และไปร่วมประชุมฝึกอบรม ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีส่วนร่วมเพียง 55% เท่านั้น เช่น กลุ่มหมู่บ้านIPM เป็นต้น

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ		เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีส่วนร่วม	69	100	38	55.07
ไม่มีส่วนร่วม	0	0	31	44.93
รวม	69	100	69	100

หมายเหตุ : กลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มปลูกผักอนามัย กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มหมู่บ้านIPM กลุ่มการตลาด (ผักปลอดภัยจากสารพิษ) สหกรณ์ และไปร่วมประชุมฝึกอบรม เป็นต้น

ทัศนคติในการพึ่งตนเอง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีทัศนคติในการพึ่งตนเองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีคะแนนระดับทัศนคติในการพึ่งตนเองคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.57 มีระดับทัศนคติที่เห็นด้วย ซึ่งต่างจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.85 มีระดับทัศนคติที่ไม่แน่ใจ ตัวอย่างเช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรด้วยตนเอง มีความภูมิใจในอาชีพของตนเอง (อาชีพเกษตรกร) สมาชิกภายในครอบครัวไม่ต้องแยกย้ายไปทำงานที่อื่น มีงานในไร่นาทำตลอดปี ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีมีระดับทัศนคติในทางตรงกันข้าม (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบทัศนคติในแง่ของการพึ่งตนเองของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

คำถาม	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ			เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี		
	Mean	SD	แปลความ	Mean	SD	แปลความ
1. ปัจจุบันท่านพึ่งพิงแหล่งเงินกู้ยืม	2.43	0.86	เห็นด้วย	1.71	0.87	ไม่เห็นด้วย
2. ท่านมีหนี้สินน้อยกว่าแต่ก่อน	2.43	0.83	เห็นด้วย	1.76	0.86	ไม่เห็นด้วย
3. ท่านมีเวลามากขึ้นกว่าแต่ก่อน	2.18	0.79	ไม่เห็นด้วย	2.14	0.67	ไม่เห็นด้วย
4. ท่านมีเวลาปฏิบัติศาสนกิจเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน	2.33	0.56	ไม่เห็นด้วย	1.81	0.52	ไม่เห็นด้วย
5. ท่านสามารถพึ่งพิงหน่วยงานอื่นน้อยลง	2.11	0.86	ไม่เห็นด้วย	1.73	0.77	ไม่เห็นด้วย
6. ท่านมีความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรด้วยตนเองได้ดี	2.84	0.40	เห็นด้วย	1.63	0.70	ไม่เห็นด้วย
7. ชุมชนของท่านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น	2.33	0.58	ไม่เห็นด้วย	2.07	0.57	ไม่เห็นด้วย
8. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารน้อยลง	2.81	0.52	เห็นด้วย	2.44	0.69	เห็นด้วย
9. ท่านสามารถผลิตพืชอาหารเอง หากเหลือแล้วจึงขาย	2.78	0.59	เห็นด้วย	2.49	0.74	เห็นด้วย
10. ท่านมีความภูมิใจในอาชีพตนเอง (อาชีพเกษตรกร) เพราะเป็นอาชีพที่เลี้ยงพลโลก	2.92	2.61	เห็นด้วย	1.65	0.50	ไม่เห็นด้วย
11. ครอบครัวของท่านอยู่ร่วมกันโดยไม่ต้องโยกย้ายแรงงานไปที่อื่น	2.78	0.41	เห็นด้วย	1.60	0.66	ไม่เห็นด้วย
12. ท่านมีงานทำในไร่นาตลอดปี	2.97	0.24	เห็นด้วย	1.27	0.51	ไม่เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย	2.57	0.77	เห็นด้วย	1.85	0.67	ไม่เห็นด้วย

ทัศนคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีทัศนคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีระดับคะแนนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.57 ซึ่งอยู่ในระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีซึ่งมีระดับคะแนนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.20 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีความคิดเห็นว่าในไร่นามีความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ, ไม่มีปริมาณสารตกค้างในดินหลังจากปลูกผักเป็นระยะเวลาต่างๆ, ในไร่นามีสัตว์ต่างๆ เช่น ไล่เดือ, นก, หนู, กระรอก, ผีเสื้อ, แมลงปอ ฯลฯ ให้เห็นมากขึ้น, ไม่มีความกังวลใจที่จะสูดอากาศเข้าไปอดแรงๆ ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีมีระดับทัศนคติไม่แน่ใจ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเขตลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

คำถาม	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ			เกษตรกรผู้ใช้สารเคมี		
	Mean	SD	แปลความ	Mean	SD	แปลความ
1. ท่านมีความเห็นว่าในไร่นาของท่านมีความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ	2.79	0.47	เห็นด้วย	2.08	0.79	ไม่เห็นด้วย
2. ท่านมีความเห็นว่าหลังจากที่ท่านปลูกผักเป็นระยะเวลาต่างๆ ไม่มีปริมาณสารตกค้างในดิน	2.69	0.67	เห็นด้วย	1.85	0.86	ไม่เห็นด้วย
3. ท่านมีความเห็นว่าในไร่นาของท่านมีโรคและแมลงมากมายน้อยและกำจัดยากขึ้น	2.07	3.73	ไม่เห็นด้วย	2.66	0.63	เห็นด้วย
4. ท่านมีความเห็นว่าในไร่นาของท่านมีสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่เดือน, นก, หงู, กระรอก, ฝิ่น, แมลงปอ ฯลฯ ให้เห็นมากมาย	2.65	0.63	เห็นด้วย	1.68	0.83	ไม่เห็นด้วย
5. ท่านมีความเห็นว่าสภาพน้ำตามธรรมชาติในปัจจุบันไม่มีความบริสุทธิ์ มีการปนเปื้อนจากสารเคมีอยู่จำนวนมาก	2.43	0.79	เห็นด้วย	2.4	0.72	เห็นด้วย
6. ท่านมีความเห็นว่าแหล่งน้ำตามธรรมชาติในปัจจุบันไม่มีความปลอดภัยต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ เช่น ทำให้ปลาอ่อนแอ ติดโรคได้ง่าย	2.43	0.79	เห็นด้วย	2.43	0.77	เห็นด้วย
7. ท่านมีความเห็นว่าในไร่นาของท่านในปัจจุบัน เริ่มมีอุณหภูมิสูงและความชื้นในอากาศน้อยลง	2.59	0.62	เห็นด้วย	2.69	2.43	เห็นด้วย
8. ท่านมีความเห็นว่าท่านไม่มีความกังวลใจเลยที่จะสูดอากาศเข้าปอดแรงๆ	2.92	0.31	เห็นด้วย	1.84	0.74	ไม่เห็นด้วย
	2.57	1.00	เห็นด้วย	2.20	0.93	ไม่เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 2 การยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

การทดสอบความเท่าเทียมกันของค่าเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี

จากการศึกษาเพื่อทดสอบความเท่าเทียมกันของค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 2 กลุ่ม โดยการใช้การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ซึ่งการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวเป็นการศึกษาความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ว่าความผันแปรภายในกลุ่มมีมากกว่าหรือน้อยกว่าความผันแปรระหว่างกลุ่ม (หรือ Wilks' Lambda) ถ้าความผันแปรภายในกลุ่มมีน้อยมาก ความแตกต่างส่วนใหญ่จึงเป็นความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เช่นนี้ แล้วค่า F ก็จะมีค่าต่ำกว่า 0.05 (มีนัยสำคัญทางสถิติ) ก็แสดงว่าแต่ละกลุ่มมีค่าเฉลี่ยไม่เท่ากัน จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี มีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของเกษตรกรการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทักษะในเรื่องการพึ่งตนเอง และทักษะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 รายได้จากการปลูกผัก ทุนเริ่มต้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยอื่นๆ นั้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบความเท่าเทียมกันของค่าเฉลี่ยของตัวแปรแต่ละกลุ่ม (Wilks' Lambda (U-Statistic) and Univariate F-ratio)

Variable	Wilks' Lambda	F	Significant
1. อายุ	.940	4.668*	.034
2. ระดับการศึกษา	.964	2.704	.104
3. เนื้อที่ถือครอง	.965	2.667	.107
4. แรงงานในครัวเรือน	.991	.676	.414
5. รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน	.917	6.605*	.012
6. รายได้จากการปลูกผัก	.886	9.401**	.003
7. ทุนเริ่มต้น	.885	9.491**	.003
8. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผัก	.925	5.916*	.017
9. ภาวะหนี้สิน	.931	5.433*	.023
10. สุขภาพของเกษตรกร	.492	75.449***	.000
11. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ	.637	41.637***	.000
12. ทักษะในเรื่องการพึ่งตนเอง	.373	112.789***	.000
13. ทักษะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม	.620	44.780***	.000

P* < .05 หมายถึงการมีระดับความเชื่อมั่นในระดับ 95%

P** < .01 หมายถึงการมีระดับความเชื่อมั่นในระดับ 97%

P*** < .001 หมายถึงการมีระดับความเชื่อมั่นในระดับ 99%

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์จำแนกอิทธิพลของตัวแปร ที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยวิธีแบบขั้นตอน

การวิเคราะห์โดยวิธีนี้มีประโยชน์ต่อการทราบถึงความสำคัญของตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกว่าจะมีอิทธิพลของตัวแปรตัวใดมากกว่า ต่อการใช้สมการในการจำแนกประชากรตามตัวแปรกลุ่มที่ต้องการจำแนก นอกจากนี้จะสามารถเปรียบเทียบความสำคัญของตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกจากการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์จากสมการมาตรฐานแล้ว ยังสามารถศึกษาหาระดับความสำคัญ โดยการวิเคราะห์จำแนกประเภท โดยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise Method) ซึ่งผลการศึกษาจำแนกความสำคัญของตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกครั้งนี้ เรียงลำดับความมีอิทธิพลในการจำแนกจากมากไปหาน้อย ของทั้ง 4 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการจำแนก ดังนี้คือ ทักษะในการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนและสุขภาพของเกษตรกร ตามลำดับ (ดังได้แสดงตามตารางที่ 15) ส่วนอายุ ระดับการศึกษา เนื้อที่ถือครอง แรงงานในครัวเรือน รายได้จากการปลูกผัก ทุนเริ่มต้น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผัก ภาวะหนี้สิน ทักษะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ไม่ตอบสนองหลักเกณฑ์การจำแนกวิธีวิเคราะห์แบบขั้นตอน ดังนั้นจึงตัดตัวแปรเหล่านี้ออกจากสมการจำแนก (สุชาติและกรรมกร์, 2533)

ตารางที่ 15 ค่าต่างๆ ที่ใช้ในการตัดสินอิทธิพลของตัวแปรที่ใช้ ในการจำแนกการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยสรุปจากวิธีวิเคราะห์แบบขั้นตอน (Stepwise Method)

ขั้นตอน ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	Wilks' Lambda	Rao'a V	Level of Sig
1. ทักษะในการพึ่งตนเอง	.373	122.789	.000
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ	.307	81.236	.000
3. รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน	.287	58.923	.000
4. ทักษะด้านสุขภาพของเกษตรกร	.265	48.633	.000

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบความสำคัญระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อการจำแนกความแตกต่าง ในการยอมรับ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกความแตกต่างในการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ พิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์คะแนนมาตรฐานของสมการจำแนกความแตกต่าง (ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนมาตรฐานเป็นค่าที่แสดงน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวที่มี ซึ่งใช้ในการเปรียบเทียบความอิทธิพลของตัวแปรแต่ละตัว) จากตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรอยู่ 4 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกความแตกต่างของกลุ่ม เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ ทักษะในเรื่องการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ สุขภาพของเกษตรกร รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน สำหรับตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา เนื้อที่ถือครอง แรงงานในครัวเรือน รายได้จากการปลูกผัก ทุนเริ่มต้น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกผัก ภาวะหนี้สิน ทักษะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ไม่มีอิทธิพลต่อการจำแนกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบความสำคัญระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อการจำแนกความแตกต่าง ในการยอมรับ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สมการจำแนก	
	คะแนนมาตรฐาน	คะแนนดิบ
- ทักษะในเรื่องการพึ่งตนเอง	.642	.182
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ	.480	1.303
- ทักษะด้านสุขภาพของเกษตรกร	.364	.117
- รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน	-.339	.000
- ค่าคงที่		-7.585

จากค่าสัมประสิทธิ์คะแนนมาตรฐานสามารถสรุปได้ว่า ทักษะในเรื่องการพึ่งตนเองมีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ต่อมาคือสุขภาพของเกษตรกร และสุดท้ายคือรายได้ทั้งหมดในครัวเรือน

ส่วนที่ 4 การประมาณค่าการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ในการประมาณค่าการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร จะใช้จัดกรณีตัวอย่างว่าเกษตรกรยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษหรือไม่นั้น สามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. โดยการหาค่า Discriminant Score ของกรณีจาก Discriminat Function โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการคะแนนดิบ (Unstandardized Canonical Discriminat Function Coefficient) ในตารางที่ 16 แล้วเปรียบเทียบกับค่าที่ได้นั้นใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของ Discriminat Score ของกลุ่มใดมากที่สุด หน่วยวิเคราะห์ก็จะอยู่ในกลุ่มนั้น ในที่นี้ค่าเฉลี่ยของ Discriminat Score ของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เท่ากับ 1.758 และเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี เท่ากับ-1.538 ดังตารางที่ 17 สมการจำแนกประเภทวิธีที่ 1 ที่ได้มีดังนี้

$$G = -7.585 + .182 V12 + 1.303 V11 + .117 H + .000 M$$

H หมายถึง สุขภาพของเกษตรกร

M หมายถึง รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน

V11 หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ

V12 หมายถึง ทักษะในเรื่องการพึ่งตนเอง

หมายเหตุ = แทนค่าในสมการ G คุณสมบัติของค่าคะแนนที่ได้ใกล้เคียงกับ Discriminant Score ของกลุ่มใด ก็พยากรณ์ได้ว่าเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น

ตัวอย่าง มีเกษตรกร 2 คน ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบว่าเกษตรกรทั้ง 2 คน จะจัดอยู่ในกลุ่มใดระหว่าง กลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลของเกษตรกรทั้ง 2 คน แทนค่าลงในสมการจำแนกประเภท และพิจารณาค่า G ที่ได้จากการคำนวณนั้นใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของ Discriminant Score ของกลุ่มใดมากที่สุด ก็แสดงว่าเกษตรกรอยู่ในกลุ่มนั้น

ตัวอย่างเกษตรกรคนที่ 1

$$G = -7.585 + .182 V12 + 1.303 V11 + .117 H + .000 M$$

$$G = -7.585 + .182 (30) + 1.303(1) + .117 (22) + .000 (100,000)$$

$$G = 1.752$$

จากตัวอย่างข้างต้น แทนค่าตัวแปรอิสระของเกษตรกรคนที่ 1 ซึ่งมีค่าทัศนคติในเรื่องการพึ่งตนเอง 22 คะแนน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ กำหนดคะแนนเท่ากับ 1 สุขภาพของเกษตรกร 22 คะแนน และรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนเป็น 100,000 บาท ได้ค่า G เท่ากับ 1.752 ซึ่งค่า G ที่ได้มีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของ Discriminant Score ของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ แสดงว่าเกษตรกรคนที่ 1 จัดอยู่ในกลุ่มเกษตรกรที่ขอรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ยกตัวอย่างเกษตรกร คนที่ 2

$$G = -7.585 + .182 V12 + 1.303 V11 + .117 H + .000 M$$

$$G = -7.585 + .182 (20) + 1.303 (0) + .117 (20) + .000(140,000)$$

$$G = -1.605$$

จากตัวอย่างข้างต้น แทนค่าตัวแปรอิสระของเกษตรกรคนที่ 2 ซึ่งมีค่าทัศนคติในเรื่องการพึ่งตนเอง 20 คะแนน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ กำหนดคะแนนเท่ากับ 0 สุขภาพของเกษตรกร 20 คะแนน และรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนเป็น 140,000 บาท ได้ค่า G เท่ากับ -1.605 ซึ่งค่า G ที่ได้มีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของ Discriminant Score ของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ แสดงว่าเกษตรกรคนที่ 2 จัดอยู่ในกลุ่มเกษตรกรที่ขอรับการปลูกผักใช้สารเคมี (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ค่า Canonical Discriminant Function Evaluated at Group Means

Group	Funct 1
- เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ	1.758
- เกษตรกรผู้ปลูกใช้ผักสารเคมี	-1.538

ตารางที่ 18 ผลการคาดคะเนโดยสมการจำแนกประเภทที่ได้

	เกษตรกร	
	เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอด ภัยจากสารพิษ	เกษตรกรผู้ปลูกใช้ผัก สารเคมี
- เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ	66 (95.7%)	3 (4.3%)
- เกษตรกรผู้ปลูกใช้ผักสารเคมี	5 (7.2%)	64 (92.8%)

ร้อยละของกรณีที่คาดคะเนได้ถูกต้อง 94.2%

จากการทดสอบสมการจำแนกประเภทที่ได้นำไปคาดคะเนความเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ (ที่เป็นจริง) จะถูกคาดคะเนเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 66 คน (95.7 %) และถูกคาดคะเนเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี 3 คน (4.3%) เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี (ที่เป็นจริง) จะถูกคาดคะเนเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 5 คน (7.2%) และถูกคาดคะเนเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี 64 คน (92.8%) ดังนั้นสมการจำแนกประเภทที่ได้สามารถคาดคะเนกลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ได้ถูกต้องคือ คาดคะเนได้ถูกต้องร้อยละ 94.2 หมายความว่า มีเกษตรกร 100 คน สามารถแบ่งได้ว่าเกษตรกรอยู่ในกลุ่มยอมรับและไม่ยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษได้ถูกต้อง 94 คน (ตารางที่ 18)

ตอนที่ 3 สาเหตุของเกษตรกรที่ไม่ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

จากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมประชุมพร้อมทั้งเกษตรกรตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำเกษตรกร เกษตรกรผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรกรผู้ใช้สารเคมี ผู้วิจัย ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับตัวเกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมีถึงสาเหตุที่ยังคงใช้สารเคมีอยู่ในปัจจุบัน และการไม่เข้าร่วมกลุ่มการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษปรากฏผลดังนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลคล้ายคลึงกันว่า ไม่เห็นเพื่อนบ้านปลูกกัน หากตนปลูกอยู่แค่เพียงคนเดียวโดยที่ไม่ได้ใช้สารเคมีกลัวว่าแมลงจะเข้ามารุมทำลาย ผลผลิตให้ได้รับความเสียหาย เพราะขณะนี้ก็ทำการใช้สารเคมีอยู่แล้ว ก็ยังลดปัญหา โรคและแมลงเข้าทำลายผลผลิตไม่ได้เลย หากใช้วิธีตามธรรมชาตินั้น คงจะรับมือกับโรคและแมลงไม่ไหวแน่นอน หากผลผลิตไม่ดี เชื่อว่าคงจะขายไม่ได้ราคา อีกทั้งตัวเกษตรกรเอง ยังมีภาระครอบครัวที่จะต้องรับผิดชอบอีกด้วย

สำหรับเกษตรกรตำบลเองนั้น เวลาเข้ามาพบปะหรือประชุมส่วนมากเกษตรกรมักจะไม่ได้รับรู้ข่าวสาร หรือรู้ว่ามีการประชุม และไม่ค่อยจะมีเวลาว่างกัน จึงไม่ค่อยได้รับรู้ข่าวสารความเป็นไปของการเกษตรเลย เกษตรกรบางรายไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่าไบหรือเม็คสะเดา (สารสะเดา) สามารถนำมาใช้ประโยชน์ เป็นสารไล่แมลงได้ หรือคุณสมบัติของมันมีประโยชน์อย่างไรนอกเหนือจากการนำมาบริโภคเท่านั้น

เกษตรกรบางรายนำสะเดามาใช้กับการดูแลผักตามที่เกษตรกรตำบลได้แนะนำ และบางรายได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานจากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว โดยมีเกษตรกรตำบล เป็นผู้ประสานงาน จึงนำวิธีการนำมาใช้กับตนเองบ้าง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่คิดเอาไว้ จึงเลิกใช้แล้วหันกลับมาใช้สารเคมีตามเดิม บางรายมีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของสารเคมี เป็นอย่างมากว่ามีแต่สารเคมีเท่านั้นที่จะสามารถฆ่าแมลงได้ผล และตัวเกษตรกรเอง เชื่อว่าตนเองมีความรู้เรื่องการ ใช้สารเคมีและการปลูกผักดี ป้องกันตัวเองอยู่เสมอ ก่อนจะฉีดพ่นสารเคมี จะอ่านฉลากยาให้เข้าใจอยู่เสมอ การแต่งกายก็ถูกต้องรัดกุม ตัวเกษตรกรจึงค่อนข้างที่จะมั่นใจในความรู้เรื่องการ ใช้สารเคมีของตนเอง อีกทั้งเกษตรกรที่ใช้สารเคมีในการปลูกผักเพื่อการค้า จะแยกปลูกผักเพื่อบริโภค ภายในครัวเรือน ผักจำพวกนั้นๆ จะไม่ใช้สารเคมีเลยไม่ใส่แม้กระทั่งปุ๋ยเคมี แมลงจะทำลายผัก ผักไม่สวย แต่ก็ถือว่าเป็นผักที่นำมาบริโภคเอง ยิ่งแมลงเข้ามากัดกินมากเท่าไร ก็รู้สึกดีเท่านั้น

เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับว่าที่ตนเองแยกปลูกผักไว้กินเอง ก็เพราะว่าไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยในผักของตนเองเหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะเว้นระยะเวลาในการเก็บผลผลิตก็ตาม ผู้วิจัย ได้สังเกตเห็นว่า เกษตรกรจะเป็นโรคภูมิแพ้ตามผิวหนัง ซึ่งเกษตรกรบางรายบอกว่า อยากจะเลิกใช้

สารเคมีแต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้วิธีแบบธรรมชาติ เพราะเพื่อนบ้านบางคนใช้วิธีดังกล่าว แต่ผลผลิตไม่งอกงาม อีกทั้งแมลงมีจำนวนมากขึ้น บางปีไม่ยอมใช้สารเคมีจึงต้องเว้นฤดูที่จะปลูก เช่น ในฤดูร้อน แมลงมีมากก็จะเว้นฤดูไม่ปลูก แล้วรอการปลูกในฤดูถัดไป เป็นต้น

เกษตรกรส่วนมากจะใช้สารเคมีชื่อ โฟลิตอน—อีเอ (สำหรับเกษตรกรที่ปลูกผักไว้ไม่มากแต่สำหรับเกษตรกรที่ปลูกผักเพื่อการค้าโดยตรงจะซื้อขวดใหญ่ ก่อนใช้จะอ่านฉลากให้เข้าใจและจะผสมตามส่วนที่ฉลากกำหนด) ใช้ฉีดพ่น จะซื้อหาได้ง่ายที่ร้านค้าในหมู่บ้าน จะมีการแบ่งขวดขาย โดยใช้ขวดลิโพลีในปริมาณ 0.5 ขวด ราคาขวดละ 20 บาท ส่วนวิธีใช้นั้น จะนำมาผสมกับน้ำในปริมาณที่พอใจ ไม่มีกะเกณฑ์ที่แน่นอน ส่วนมากจะใช้มาตรฐานตามประสบการณ์ของตนเองบางรายบอกว่า บางครั้งใช้ไม่มากยังมีเหลือแบ่งไว้ใช้ในรอบปีต่อไปอีก

การดูแลรักษาผักที่ไม่ฉีดสารเคมีนั้น เป็นการดูแลที่ยุ่งยากกว่าฉีดสารเคมี (ในกรณีที่ปลูกเพื่อการค้าขาย เพราะต้องมีเวลาเพื่อจะได้ดูแล เอาใจใส่ให้มากขึ้น แต่ถึงกระนั้นบางรอบของผัก ผักยังมีโรคและแมลง เข้าทำลาย ทำให้ผลผลิตเสียหาย และขายไม่ได้ราคา) เกษตรกรบางราย เชื่อว่าหากจะปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ วิธีที่ดีที่สุดต้องใช้วิธีทางมั่ง แต่ปัญหาอยู่ที่ต้นทุนสูงมาก จึงไม่ปลูก รวมทั้งได้รับรู้ปัญหาด้านการตลาดพอสมควร เพราะผักปลอดภัยจากสารพิษ จะมีราคาแพงกว่าปกติ ดังนั้นจึงคิดว่า ตลาดที่จะมารองรับนั้น ไม่น่าจะมี หรือถ้าหากมีก็น้อยมาก อีกทั้งยังมีปัญหากับแหล่งน้ำทำการเกษตร คือ ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร ทำให้ต้องลำบากกันมาก เพราะสำนักงานชลประทานจะปิดประตูน้ำในช่วงเดือนกันยายน เพราะเป็นช่วงที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะเปิดอีกครั้งในเดือนตุลาคม แต่มีเกษตรกรบางกลุ่มปลูกผักเพื่อการค้าจึงเก็บเกี่ยวข้าวเร็ว และทำการปลูกผักเร็วกว่าเพื่อนบ้านคนอื่นๆ แต่ไม่มีน้ำที่จะใช้ในการเกษตร และในความเป็นจริง ชลประทานจะเปิดน้ำสู่คลองชลประทานประมาณเดือนพฤศจิกายน จึงเป็นปัญหาที่สำคัญมาก

ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นปัญหาที่เกษตรกรพูดถึงมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ เกษตรกรผู้ปลูกผักใช้สารเคมี ไม่ยอมรับการปลูกผักแบบปลอดภัยจากสารพิษ

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรค จากทัศนะของเกษตรกร

1. **ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์** เกษตรกรส่วนมากจะซื้อเมล็ดพันธุ์จากท้องตลาดเป็นส่วนใหญ่ แต่จะประสบปัญหา เมล็ดพันธุ์เก่า หมดอายุ อัตราการงอกจึงต่ำ บางครั้งเมล็ดพันธุ์งอก แต่ประสบปัญหาโรคเชื้อรา และโรครากเน่า จึงหันมาใช้วิธีเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เอง แต่ก็ยังประสบปัญหาอัตราการงอกเหมือนเดิม การกลายพันธุ์สูง ผักที่ได้จึงแคระแกรน ไม่ต้นสูงใหญ่ อวบน้ำ เหมือนเมล็ดพันธุ์ที่ขายตามท้องตลาด

เกษตรกรตำบลได้ให้เมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกรมาทดลองปลูกก็ยังประสบปัญหาเดิม คืออัตราการงอกต่ำ ซึ่งเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรตำบลมีอัตราการงอกต่ำมากกว่าท้องตลาดเสียอีก ทำให้เกษตรกรหันกลับไปใช้เมล็ดพันธุ์ตามท้องตลาดเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าจะมีราคาที่แพงกว่าก็ตาม

2. **ปัญหาด้านการผลิต** ปัญหานี้จะรวมไปถึง ปัญหาการดูแลรักษา และปัญหาโรคและแมลง การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเป็นปัญหาหนักของเกษตรกรคือ แมลง ส่วนมากแมลงที่เข้าทำลายผลผลิตมากที่สุดคือ หมดกระโดด เพลี้ยไฟ เกษตรกรผู้ปลูกผักแม้ว่าจะมีประสบการณ์ในการผลิต แต่ก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการป้องกันกำจัด โรคและแมลงที่ถูกต้อง ทำให้ผลผลิตที่ได้รับความเสียหาย ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับต่ำ

3. **ปัญหาด้านการตลาด** ปัญหาตลาดถือเป็นปัญหาควบคุมกับอาชีพเกษตรกรมาโดยตลอดสำหรับเกษตรกรไทย เพราะเกษตรกรไทยมีความสามารถอยู่กับการผลิตแต่ไม่มีหัวการค้าคือ จำหน่ายสินค้าไม่เก่ง จึงต้องอดทนอยู่กับปัญหาเดิมๆ คือราคาที่รับต่ำเกินไปไม่คุ้มกับการลงทุน ตลาดไม่แน่นอนและยังไม่ค่อยมั่นคงอีกด้วย พ่อค้ามักกดราคาสินค้า สินค้าเน่าเสียง่ายต้องรีบจำหน่ายแม้จะได้รับราคาต่ำ

4. **ปัญหาแหล่งน้ำ** เป็นปัญหาสำคัญมากของเกษตรกร เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งจะเกิดการขาดน้ำในช่วงฤดูแล้ง เพราะเจ้าหน้าที่ชลประทานจะเปิดประตูน้ำล่าช้า ส่งผลให้ผลผลิตเสียหายหรือได้ผลไม่เต็มที่

5. **ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่** เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลสมาชิกไม่ทั่วถึง ขาดการติดตามและประเมินผล ส่วนมากจะเข้ามาพบปะ พูดคุยและรับทราบปัญหาเฉพาะในช่วงแรกๆ เท่านั้น ดังนั้นเมื่อเกษตรกรมีปัญหาต้องการได้รับคำปรึกษาและขอคำแนะนำที่ถูกต้องกับเจ้าหน้าที่ ไม่มีโอกาสได้รับคำแนะนำนั้นๆ

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรให้การฝึกอบรมและความรู้เกี่ยวกับการปลูกผัก การดูแลรักษา และการป้องกันผักจากโรคและแมลงเพิ่มขึ้น การศึกษาดูงานจากกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่กลุ่มฯ และเพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยหน่วยงานของรัฐควรให้ความสนใจสอบถามปัญหาและความต้องการของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเกษตรกร ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกษตรกรประสบอยู่
2. ควรจัดให้มีการประชุมพบปะพูดคุย และสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการเข้าไปตัดสินใจ ปกติส่วนมากจะมีแต่เฉพาะแต่คณะกรรมการกลุ่มเท่านั้นที่ประชุมและมีส่วนในการตัดสินใจ ควรจะจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องและควรที่จะมีการกระจายข่าวให้ทั่วถึงมากที่สุด
3. ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนกลุ่มและประเมินผลการดำเนินการของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ร่วมกับเกษตรกรทำการติดตามประเมินปัญหา อุปสรรค และสถานการณ์กลุ่มฯ เพื่อให้กลุ่มได้พัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วพร้อมทั้งสามารถกำหนดแผนการดำเนินงานและเป้าหมายในแต่ละปีได้อย่างแน่ชัด